

11. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ DERSİNE İLİŞKİN YANILGILARI

11th Class Students' Misconceptions About Atatürk Principles And Revolution History Course

Pelin İSKENDER KILIÇ*, Emine ALTUNAY ŞAM**

ÖZET

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ilköğretim 8. ve ortaöğretim 11. sınıflarda okutulmaktadır. Bu ders özellikle millî kimliğin oluşumu ve korunmasının gerekliliği gibi ideolojik ve siyasî yönleri ele aldığından içerik olarak diğer tarih derslerinden farklıdır. Dolayısıyla bu dersin öğrencilere öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, 11. sınıf öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde yer alan bazı konuların kavranmasında düşmüş oldukları yanlışları ve eksiklikleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde işlenen konuları içeren on sorudan oluşan açık uçlu bir ölçek hazırlanmıştır. Bu ölçek, Samsun il merkezindeki liselerden seçilen on üç ve Amasya il merkezindeki liselerden seçilen on bir olmak üzere toplam yirmi dört lisenin 11. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda, öğrencilerin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde işlenen bazı konuları yanlış ya da eksik kavradıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, yanlış kavrama

ABSTRACT

Atatürk Principles and Revolution History course is taught at primary school's 8th and secondary school's 11th classes. Since this course especially treats the ideological and political aspects such as the formation of national identity and the necessity of protecting, it is different from other history courses as content. Therefore, it is of great importance to teach the course to the students. This study has been carried out to determine the misconception of course-related concepts in Atatürk Principles and Revolution History Class for 11th class students. For this purpose, an open-ended achievement test consisting of ten questions about Atatürk Principles and Revolution History lesson concepts was prepared. This achievement test was applied to 11th class student of twenty-four high schools in the provinces of Samsun and Amasya. As a result of the analysis of the obtained data, students' misconceptions about Atatürk Principles and Revolution History have been identified.

Keywords: Atatürk Principles and Revolution History, misconception

1. GİRİŞ

Mustafa Kemal Atatürk, 30 Ağustos 1924'te Büyük Zafer'in II. yıl dönümü ve ilk kutlamasında Afyon'da zafer alanında yaptığı konuşmasının sonunda "Ey yükselen yeni nesil gelecek sizsiniz. Cumhuriyeti biz kurduk onu yükseltecek ve sürdüreceksiniz" demiştir. Yine bir konuşmasında "Bütün ümidim gençliktedir" der. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni, ilke ve inkılâplarını gençliğe emanet etmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında Türk gençliğini, Atatürkçü bakış açısıyla yetiştirmek en büyük görevimizdir. İnkılâpların devam edebilmesi ve kökleşmesi, ona sahip çıkacak yeni nesillere bunları çok iyi anlatıp benimsetmekle mümkün olacaktır.

Türk milleti, tarihin en büyük devrimlerinden birini gerçekleştirmiştir. Belki kronolojik açıdan ilk devrim değildir. Ama düşman tarafında işgal edilmiş bir ülkede gerçekleştirilmiş olması açısından

*Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Tarih ABD. pelini@omu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı emine.sam@hotmail.com

önemlidir(Bozkurt 2004)¹. Türk devletinin önder kadrosu, tam bağımsızlık hedefi ile dışarıda emperyal güçlere, içeride ise onların işbirlikçilerine karşı mücadelesini yürütürken aynı zamanda zihniyet mücadelesine de girmiştir. Yeni devletin nasıl bir düşünsel yapı üzerine kurulacağını Mustafa Kemal, çeşitli yer ve zamanlarda yaptığı konuşmalarla ortaya koymuş ve her vesileyle halka anlatılmıştır(Erdaş 2006)².

Millî Mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesine çıkartmak isteyen Mustafa Kemal, bunun millî, çağdaş, cumhuriyetçi ve laik bir toplumla gerçekleştirilebileceği inancındaydı. Bu da millî bir eğitim sayesinde gerçekleştirilebilirdi. Böyle bir eğitim sayesinde ancak inkılaplar içselleştirilip, yaygınlaştırılabilirdi. Millî Mücadele'nin kazanılmasında etkili olan millî birlik ve şuur, cumhuriyetin ilk yıllarında benimsenen ve yeni devletin eğitim politikasının esasını oluşturan Misak-ı Maarif olarak tanımlanan eğitim anlayışının esasını oluşturdu. Buna göre amaç, millî egemenlik ve tam bağımsızlık ilkelerini benimsemiş, millî birlik ve bütünlüğe önem veren nesillerin yetiştirilmesiydi. Böylece ümmet anlayışından millî ve laik bir topluma geçilecekti. Bu da kolay bir iş değildi. Bunun için ilk olarak 1925 yılında Ankara Adliye Hukuk Mektebinde “İhtilaller Tarihi” dersi verildi. Daha sonra bir rejim propagandası olarak inkılaplara bağlı kuşaklar yetiştirmek düşüncesiyle, 1931–1932 öğretim yılında lise ve öğretmen okullarının son sınıflarına “Türk İnkılâbı ve Cumhuriyet Devri Tarihi” dersi konuldu. Bir yıl sonra, 3 Aralık 1933'te Maarif Vekâletince adı geçen dersin daha esaslı ve kapsamlı öğrenimini sağlamak için lise ve öğretmen okullarının her üç sınıfında da okutulması kararlaştırıldı. Bu girişimle gençlerin, Türk Millî Devleti'nin kuruluşu, Millî İstiklal Mücadelesi, cumhuriyet devrinde memleketin ilerlemesi ve gelişmesi hakkında daha geniş yetkilerle donatılması amaçlanmaktaydı(Erdaş 2006)³.

Görüldüğü üzere neredeyse Cumhuriyetle yaşıt olan Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin verilmesindeki amaç, millî eğitim politikasıyla, bilinçli, duyarlı, cumhuriyete ve inkılaplara sahip çıkacak bir nesil yetiştirmektir. Bu doğrultuda zaman içerisinde dersin içeriği, yöntemi, veriliş biçimi gibi birçok konuda bilimsel çalışmalar, toplantılar, tartışmalar yapılmış, çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Akademik alanda yapılan çalışmalar daha çok yüksek öğrenim ve ilköğretimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileriyle ilgilidir. Ortaöğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğrenimi ve derse ilişkin sorunlara çözüm önerilerinde bulmak amacıyla yapılan akademik çalışmaların sayısı oldukça azdır. İlk ve orta öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersiyle ilgili sorunlar ve tartışmalar şu noktalar üzerinde yoğunlaşmaktadır: Dersin öğretim programlarındaki yeri⁴, ders kitabı, ders öğretmenin yetiştirilmesi, dersin ölçme ve değerlendirilmesi, öğretim yöntem ve teknikleri, ders araç gereçleri⁵, kavram kazandırma⁶, vb...

¹ G. Bozkurt, **Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi'nde Yöntem Arayışları**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Seminer, Editör: Bahaeddin Yediylıdız, Temuçin Faik Ertan, Kutay Üstün, Ankara 2004, s. 68

² S. Erdaş, *Atatürk'ten Günümüze “Türk İnkılâp Tarihi” Derslerine Genel Bir Bakış*, **Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi (10–11 Kasım 2005) Sempozyumu**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006, s. 10

³ S. Erdaş, *a.g.m.*, s. 12

⁴ F. Merter, H. Yıldız, *“Cumhuriyetten Günümüze Lise Programlarının Atatürk İlke ve İnkılâplarını Genç Nesillere Benimsetmesi Bakımından Değerlendirilmesi”*, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Yıl 10, Sayı 20, Aralık 2010 s.1-27

⁵ S. Delen, **İlk ve Ortaöğretimde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007; **İlk ve Ortaöğretim Kurumlarında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Haz. Mehmet Saray-Hüseyin Tosun, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000; M. S. YILMAZ, *“Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının İlköğretimde Öğretimi”*, **Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi**, (Editör: Yasemin Doğaner), Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2006, M. Çetinkaya, **Orta Öğretim Okullarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2003; C. Metin, *“T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının*

2. YÖNTEM

Araştırmada, 11. sınıf öğrencilerinin, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersindeki konuların öğrenimini incelemeye yönelik, on sorudan oluşan açık uçlu başarı testine verdikleri yanıtların tartışılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin temel konularının sorulduğu başarı testine öğrencilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda hangi konuların ne derece kavranıldığı araştırılmaktadır. Bulgulardan çıkartılacak sonuçlar üzerinde dersin öğrenimiyle ilgili tartışmaların özendirilmesi hedeflenmiştir.

2005–2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya konulan yeni yapılandırmacı eğitim yaklaşımına göre hazırlanan program uygulanmaya konulduğunda 7. sınıfta olan bu öğrenciler, 8. sınıf Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersini bu program doğrultusunda almışlardır. 11. sınıfa geldiklerinde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde aynı konular tekrar işlenmiştir. Sorular seçilirken bu durum göz önünde bulundurularak hem 8. sınıf hem de 11. sınıfta görülen konuların olmasına dikkat edilmiştir. Hatta anayasa ile ilgili soru tarih derslerinde Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet Dönemi ve Kanun-ı Esasî konusunda da anlatılmıştır. Ayrıca günümüz ya da yakın geçmişteki olaylarla bağlantı kurulabilecek konular olmasına ve konuların işlenmiş olmasına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin konularla ilgili ifadeleri ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

2.1 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Samsun ve Amasya il merkezlerinden seçilen toplam yirmi dört lise oluşturmaktadır. Çalışma, 2009–2010 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 11. sınıf öğrencilerinden random (şans) yoluyla seçilen 1200 öğrenciden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Başarı testi uygulanmadan önce, testteki soruların işlenmiş konulardan olmasına dikkat edilmiştir.

2.2 Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanmasında, on açık uçlu sorudan oluşan başarı testine öğrencilerin verdiği yanıtlar kullanılmıştır. Kapsam geçerliliğinin sağlanmasında: 1. Belirtke tablosu, 2. Uzman görüşünden yararlanılmıştır. Her bir öğrencinin sorulan sorulara verdikleri yanıtların değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarı (Rubrik) kullanılmıştır. Puanlama güvenilirliği için öğrenci yanıtlarına, aynı dereceli puanlama anahtarı kullanılarak iki hakemin verdiği puanlar birbirleriyle karşılaştırılarak bakılmıştır. 3. soru için frekans ve yüzde dağılımı yapılmıştır. Açık uçlu sorular için 3. soru çıkartılarak, güvenirlik Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı .747 olarak bulunmuştur.

2.3 Verilerin Analizi

Araştırmada uygulanan ve on sorudan oluşan açık uçlu sorulara öğrencilerin verdiği yanıtlar, dereceli puan anahtarı kullanılarak tamamen doğru için 3, çoğu doğru için 2, kısmen doğru için 1, tamamen yanlış veya boş bırakılan sorular için 0 şeklinde puanlandırılarak toplam puan elde edilmiştir. Öğrencilerin cevaplarına ilişkin bilgisayar istatistik programında bir data oluşturulmuştur. Bu veriler, SPSS programında çeşitli istatistik hesaplamalar yapılarak değerlendirilmiştir. Öğrenciler tarafından konuların kavranıp kavranmadığını il ve cinsiyete göre karşılaştırmak için ilişkisiz t-testi, okul türü ve alana göre anovanın varsayımları karşılanmadığı için Kruskal-Wallis Test kullanılmıştır.

Ortaöğretimde Öğretim, Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi, Editör: (Yasemin Doğaner), Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006.

⁶ H.Z.Kömürcü, *İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2002.

3. sorunun yanıtı tamamen doğru veya tamamen yanlış seçeneklerinden biri olduğu için bu soruda frekans ve yüzde dağılımı yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma, lise 11. sınıf öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersine yönelik konuların kavranmasındaki yanlışlarını ve eksikliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Alt problem olarak;

1. İllere göre öğrencilerin konuları kavramalarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Cinsiyete göre öğrencilerin konuları kavramalarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Okul türüne göre öğrencilerin konuları kavramalarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Alana göre öğrencilerin konuları kavramalarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Alanlara göre her bir soruda öğrencilerin konuları kavramadaki eksikliklerinin ve yanlışlarının yüzdeleri ile verilen yanlış cevaplar nelerdir?

Sorularına yanıt aranacaktır.

Aşağıda bu alt problemlere ait istatistiksel çözümler sonucu elde edilen bulgular ve bulgularla ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

3.1 İle Göre

I. Alt problem olan öğrencilerin konuları kavramada illere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına ait çıktılar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Konuları Kavramada İllere Göre t-Testi Sonucu

İl	N	X	S	sd	t	p
Samsun	650	6.40	3.51	1197	7.61	.000
Amasya	550	4.89	3.28			

Buna göre konuların kavranmasında illere göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$t_{(1197)} = 7.61$, $p < .05$]. Amasya ili öğrencilerinin konuları kavraması ($X=4.89$), Samsun ili öğrencilerinin konuları kavramasına ($X=6.40$) göre daha düşüktür. Bu bulgu, konuların anlaşılması ile il arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.2 Cinsiyete Göre

II. Alt problem olan öğrencilerin konuları kavramalarında cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Konuları Kavramada Cinsiyete Göre t-Testi Sonucu

Cinsiyet	N	X	S	sd	t	p
Kız	633	5.66	3.56	1198	-.480	.632
Erkek	567	5.76	3.40			

Buna göre öğrenciler konuları kavramada cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

3.3 Okul Türüne Göre

III. Alt problem olan öğrencilerin konuları kavramaları ile okul türü arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis sonuçlarına ait çıktılar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Konuları Kavramada Okul Türüne Göre Kruskal-Wallis Sonucu

Okul Türü	N	Sıra		X ²	p	Anlamli fark
		Ortalaması	sd			
Anadolu Lisesi	250	787.81	5	401.575	.000	1-2, 1-3,
Fen Lisesi	100	896.91				1-5, 1-6,
Sosyal Bilimler Lisesi	50	921.92				2-5, 2-6,
Öğretmen Lisesi	100	842.98				3-4, 3-5,
Genel Lisesi	300	427.97				3-6, 4-5,
Meslek Lisesi	400	437.92				4-6
Toplam	1200					

Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin konuları kavraması, okul türüne göre anlamlı fark göstermektedir [$X^2_{(5)} = 401.575$ $p < .05$]. Bu bulgu öğrencilerin eğitim aldıkları okul türünün konuları kavramada etkili olduğunu gösterir. Okulların sıra ortalamaları dikkate alındığında, konuları kavramada en düşük Genel Liselerin olduğu, bunu sırasıyla Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesinin takip ettiği görülmektedir. Konuları en iyi kavrayan Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin olması beklenen bir durumdur. Çünkü bu liseler, sosyal puanla öğrenci alan ve sosyal derslerin ayrıntılı olarak işlendiği liselerdir. Sayısal ağırlıklı liseler olan Fen Lisesinin, Sosyal Bilimler Lisesinden sonra en iyi konuları kavrayan lise olması dikkat çekicidir.

3.4 Alana Göre Kavram Yanılgıları

IV. Alt problem olan öğrencilerin konuları kavramaları ile alan arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis sonuçlarına ait çıktılar Tablo 4'te gösterilmiştir. Gruplara ait varyansların homojenliği birbirine eşit olmadığı için bir diğer ifadeyle anovanın varsayımları karşılanmadığı için non-parametrik veya parametrik olmayan tekniklerden Kruskal-Wallis Test kullanılmıştır.

Tablo 4. Öğrencilerin Konuları Kavramalarının Alana Göre Kruskal-Wallis Test Sonucu

Alan	N	Sıra		X ²	p
		Ortalaması	sd		
Türkçe-Matematik	517	655.36	2	71.039	.000
Matematik-Fen	495	615.48			
Türkçe-Sosyal	188	410.21			
Toplam	1200				

Analiz sonuçları, öğrencilerin konuları kavramada alana göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$X^2_{(2)} = 71.039$, $p < .05$]. Bu bulgu öğrencilerin okudukları alanın, konuları kavramada etkili olduğunu gösterir. Alanların sıra ortalamaları dikkate alındığında, Türkçe-Sosyal alanda okuyan öğrencilerin konuları kavramada daha düşük seviyeye sahip olduğu, bunu sırasıyla Matematik-Fen ve Türkçe-Matematik alanlarının takip ettiği görülmektedir. Bu dikkat çekici bir sonuçtur. Çünkü Türkçe-Sosyal ağırlıklı alan seçen öğrenciler sosyal dersleri diğer alanlara göre daha ağırlıklı görmekteyizler. Ayrıca bu alanı seçen öğrencilerin sözel zekâsının diğer alanları seçen öğrencilere göre daha yüksek olması beklenir. Oysaki aşağıdaki ikili karşılaşmaların yer aldığı tablolarda da görülecektir ki Türkçe-Sosyal öğrencilerinin konuları kavraması diğer alanlara göre daha düşüktür.

Bu anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırmalara Mann Whitney U-testi ile bakılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Bonferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır.

Tablo 5. Türkçe-Matematik ve Matematik-Fen Alanı Öğrencilerinin Konuları Kavramalarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonucu

Alan	N	Sıra		U	p
		Ortalaması	Toplamı		
Türkçe-Matematik	517	523.13	270458.50	119359.500	.063
Matematik-Fen	495	489.13	242119.50		
Toplam	1012				

Türkçe-Matematik ve Matematik-Fen alanı öğrencileri arasında konuları kavramalarına ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında Türkçe-Matematik alanı öğrencilerinin Matematik-Fen alanı öğrencilerine göre konuları daha iyi kavradıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal Alanı Öğrencilerinin Konuları Kavramalarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonucu

Alan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Türkçe-Matematik	517	391.23	202263.50	28835.500	.000
Türkçe-Sosyal	188	247.88	46601.50		
Toplam	705				

Türkçe-Matematik ve Türkçe-Sosyal alanı öğrencileri arasında konuları kavramada anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında Türkçe-Matematik alanı öğrencilerinin Türkçe-Sosyal alanı öğrencilerine göre konuları daha iyi kavradıkları görülmektedir.

Tablo 7. Matematik-Fen ve Türkçe-Sosyal Alanı Öğrencilerinin Konuları Kavramalarına İlişkin Mann Whitney U-testi Sonucu

Alan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Matematik-Fen	495	374.35	185302.00	30518.000	.000
Türkçe-Sosyal	188	256.83	48284.00		
Toplam	683				

Matematik-Fen ve Türkçe-Sosyal alanı öğrencileri arasında konuların anlaşılmasına ilişkin anlamlı bir fark bulunmuştur($p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında Matematik-Fen alanı öğrencilerinin Türkçe-Sosyal alanı öğrencilerine göre konuları daha iyi kavradıkları görülmektedir.

3.5 Öğrencilerin Konuları Kavramada Düşmüş Oldukları Yanılgılar ve Eksiklikler

Başarı testinde öğrencilerden, verilen açık uçlu on soruyu cevaplandırmaları istenmiştir. Sosyal bir bilim dalı olan tarihte sorulara yanıtlar verilirken yorum katılabileceğinden ya da bazı soruların bir kısmının doğru yazılabileceği düşünüldüğü için “Doğru” ve “Yanlış” şeklinde bir puanlama yerine “Tamamen Doğru” 3, “Çoğu Doğru” 2, “Kısmen Doğru” 1 ve “Tamamen Yanlış veya Boş” 0 şeklinde bir değerlendirmeye gidilmiştir. Buna göre sorulara verilen cevaplarda öğrencilerin düşmüş olduğu hatalar ve eksiklikler aşağıdaki tablolarda belirtildiği şekildedir.

Birinci soruda öğrencilerden Millî Mücadelede yer alan beş önemli kişinin adlarının yazılması istenmiştir. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinde hemen hemen her konuda Millî Mücadelede yer alan birçok kişinin ismi geçmektedir. Bu soruda yanlışlıktan ziyade eksiklikler vardır. Öğrencilerin büyük kısmı iki ya da üç kişinin ismini yazmıştır. Bunlar da genellikle Atatürk, İsmet Paşa ve Kazım Karabekir Paşa’dır. Yanlışlık yapanlar isim olarak genellikle Enver Paşa, Talat Paşa, Seyit Onbaşı, Ziya Paşa ve Namık Kemal’in ismini yazmışlardır.

Tablo 8. Alanlara Göre 1. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

1. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	32	79	190	216	517
	%	6.2	15.3	36.8	41.8	100.0
Matematik-Fen	N	20	75	190	210	495
	%	4.0	15.2	38.4	42.4	100.0
Türkçe-Sosyal	N	14	56	85	33	188
	%	7.4	29.3	45.7	17.6	100.0
Toplam	N	66	210	465	459	1200
	%	5.5	17.5	38.8	38.2	100.0

İkinci olarak Anayasa nedir? Sorusu yöneltilmiştir.

Bu soruya, bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasadır; Kişi hak ve özgürlüklerini düzenleyen ve güvence altına alan yasalar bütünüdür, şeklinde yanıtların verilmesi beklenmektedir. Anayasa konusu, hem 8. sınıf hem de 11. sınıfta Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde Teşkilat-ı Esasiye'nin kabulü (20 Ocak 1921), 1924 Anayasası, Medenî Kanununun kabulü gibi konularda işlenmektedir. Aynı zamanda Tarih dersinde Meşrutiyetin ilanı ve Kanun-ı Esasî konusunda görülmektedir.

Tablo 9. Alanlara Göre 2. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

2. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	174	247	86	10	517
	%	33.7	47.8	16.6	1.9	100.0
Matematik-Fen	N	149	251	84	11	495
	%	30.1	50.7	17.0	2.2	100.0
Türkçe-Sosyal	N	97	63	22	6	188
	%	51.6	33.5	11.7	3.2	100.0
Toplam	N	420	561	192	27	1200
	%	35.0	46.8	16.0	2.2	100.0

Bu soruya verilen cevaplardan bu konunun yanlış anlaşıldığı görülmektedir. Yanlış verilen cevaplar genel olarak; Devletin yasalarının hepsini kapsayan kitapçık, değişmeyen hukuk kuralları, hükümetin belirlediği yasalar, bir ülkede bulunan kuralların kitap haline getirilmesi, bir ülkede yanlış davranışları belirlemek ve davranışı cezalandırmak amacıyla yapılan yasa, mahkeme şeklindedir.

Dördüncü soruda Türkiye Cumhuriyetinin dış siyasetinin dayandığı esasların yazılması istenmiştir. Öncelikle millî gücümüze dayanmak ve bağımsızlığımızı üstün tutmak; Millî sınırlar içinde kalmak, gerçekçi ve barışçı olmak; Uluslararası ilişkilerde eşitliğe dayanan ilişkiler kurmak; Millî politikayı yürütürken iç teşkilatı dikkate almak, başka devletlerin politika ve yönetim sistemlerinden etkilenmemek, bilim ve teknolojiyi rehber kabul etmek şeklinde cevaplar beklenmektedir.

Tablo 11. Alanlara Göre 4. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

4. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	273	126	112	6	517
	%	52.8	24.4	21.7	1.2	100.0
Matematik-Fen	N	300	87	107	1	495
	%	60.6	17.6	21.6	.2	100.0
Türkçe-Sosyal	N	166	17	5	0	188
	%	88.3	9.0	2.7	0	100.0
Toplam	N	739	230	224	7	1200
	%	61.6	19.2	18.7	.6	100.0

Bu soruya öğrenciler çok tatmin edici cevaplar verememişlerdir. Birkaç kelime ile yüzeysel cevaplar verilmiştir. Bunlar; Ekonomik prestij, yerli malını korumak, Ermeni meselesi, Kapitülasyonları reddetmek, ılımlı politika, Avrupa Birliğine girebilmek, ABD, Avrupa Birliği, Rusya ve Nato vb... şeklindedir. Bu konu hem 8. sınıfta hem de 11. sınıfta işlenmiştir. 11. sınıfta Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde 6. Ünite de Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasının Esasları konulu başlık altında anlatılmıştır. Buna rağmen yanlışlar ve eksiklikler tablodan da anlaşıldığı gibi oldukça fazladır. Oysaki bulunduğumuz coğrafya, jeopolitik konumumuzun önemi ve aynı zamanda içinde bulunduğumuz dönemin olaylarıyla ilgili olarak yeni bir dünya düzeninin oluşturulmaya çalışıldığı bu dönemde bu konu büyük önem taşımakta, olaylara karşı bilinçli ve duyarlı bir gençliğin olması beklenmektedir.

Beşinci soru bir kronoloji sorusu olup Saltanatın kaldırılması, T.B.M.M.'nin açılması, Halifeliğin kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı olaylarının kronolojik olarak sıralanmasıdır. Bu sıralama T.B.M.M.'nin açılması, Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, Halifeliğin kaldırılması şeklindedir.

Tablo 12. Alanlara Göre 5. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

5. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	228	71	1	217	517
	%	44.1	13.7	.2	42.0	100.0
Matematik-Fen	N	233	81	3	178	495
	%	47.1	16.4	.6	36.0	100.0
Türkçe-Sosyal	N	137	24	1	26	188
	%	72.9	12.8	.5	13.8	100.0
Toplam	N	598	176	5	421	1200
	%	49.8	14.7	.4	35.1	100.0

Tarih bilgisinin en temel öğelerinden birisi de tarihte gerçekleşmiş olayların kronolojik bilgisidir. Bir kişinin tarih bilincinden söz edilebilmesi için o kişinin öncelikle bir tür tarih bilgisine sahip olması gerekir. Tarih bilgisinin tanımlanması zaman ve mekân merkezlidir. Zaman ve mekân birbiriyle etkileşim halindedir. Her toplumsal gelişmenin değişik aşamaları bir zaman olarak düşünülürse, bu farklı bir mekânsal bütünlüğe de işaret eder(Tekeli 1998)⁷. Olayların zamanını bilemezsek ne amaçla yapıldığını ve ne ile bağlantılı olduğunu ortaya koyamayız, belli bir mantığa oturtmakta güçlük çekeriz.

Kronolojik sıralaması istenilen bütün bu konular Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde gösterilmektedir ve temel konulardır. Buna rağmen bu kronoloji sorusunda öğrenciler oldukça hata yapmışlardır. T.B.M.M.'nin açılması genellikle ikinci ya da üçüncü sırada gösterilmiştir.

Altıncı soruda Sıcak savaş ve Soğuk savaşın ne olduğunun bilinip bilinmediği görülmek istenmiştir.

Sıcak savaş: Silaha başvuruyla yapılan savaştır.

Soğuk savaş: Sovyet Bloğu ülkeleri ile Batılı güçler arasında 1945'den 1990'a kadar devam etmiş olan uluslararası siyasî ve askerî gerginliktir. Soğuk Savaş, askerî ve siyasî etkilerinin yanı sıra sanat, spor, edebiyat, bilim gibi tüm alanlarda dünyayı derinden etkilemiştir.

Tablo 13. Alanlara Göre 6. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

6. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	175	130	199	13	517
	%	33.8	25.1	38.5	2.5	100.0
Matematik-Fen	N	211	145	121	18	495
	%	42.6	29.3	24.4	3.6	100.0
Türkçe-Sosyal	N	116	36	34	2	188
	%	61.7	19.1	18.1	1.1	100.0
Toplam	N	502	311	354	33	1200
	%	41.8	25.9	29.5	2.8	100.0

Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanlış ya da eksik cevaplar; Yeni yapılan savaşa sıcak savaş, yapılmasından uzun süre geçmiş olan savaşa soğuk savaş denir. Rusların sıcak denizlere inmek istemesi üzerine yapılan deniz ve kara savaşlarıdır. Sıcak savaş evrensel, soğuk savaş bölgesel yapılan savaştır. Sarıkamış'ta yapılan savaş soğuk savaştır. Sıcak savaş, savaşların çok sık olduğu zamandır. Soğuk savaş savaşların az ve nadir olduğu zamandır. Çok ölüm olursa sıcak savaş, maddî ve manevî kayıp az olursa soğuk savaştır. Bir devletin başka bir devletle savaşması sıcak savaş, kendi içinde

⁷ İ. Tekeli, **Tarih Bilinci ve Gençlik**, İstanbul 1998, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 24

11. Sınıf Öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve...

savaşması soğuk savaştır; Ekvatorial bölgede olan savaş sıcak savaş kutup bölgesinde olan savaş soğuk savaştır; Yakın komşularımız arasında olan savaş sıcak savaş, kıtalar arası olan savaş soğuk savaştır; büyük devletlerin yaptığı savaşa sıcak savaş, küçük devletlerin yaptığı savaşa soğuk savaş denir şeklindedir. Bu iki terim Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin son ünite ve konularında geçmektedir. Günümüzde dünyada yaşanan bir takım siyasî olaylar bu soğuk savaş döneminin uzantılarıdır.

Yedinci soru Ateşkes Antlaşması ve Barış Antlaşması nedir? Şeklindedir.

Ateşkes Antlaşması: Geçici olarak savaşa ara vermektir.

Barış Antlaşması: Tarafların masa başında karşılıklı şartlar ileri sürerek, ya da önerileri kabul ederek savaşı tamamen sona erdirip, yeni statü veya şartlarda normal yaşama dönmeyi sağlayan antlaşmalardır.

Tablo 14. Alanlara Göre 7. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

7. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	136	158	177	46	517
	%	26.3	30.6	34.2	8.9	100.0
Matematik-Fen	N	151	156	157	31	495
	%	30.5	31.5	31.7	6.3	100.0
Türkçe-Sosyal	N	85	63	37	3	188
	%	45.2	33.5	19.7	1.6	100.0
Toplam	N	372	377	371	80	1200
	%	31.0	31.4	30.9	6.7	1000

Bu terimler çeşitli konularda Mondros Ateşkes Antlaşması, Mudanya Ateşkes Antlaşması, Sevr Antlaşması, Lozan Antlaşması vb... şeklinde geçmektedir. Bu soruya yerilen yanlış cevaplar, Ateşkes antlaşması, yenenin yenilene zorla imzalandığı anlaşma, barış antlaşması, iki tarafın rızasıyla imzalanan anlaşma. Savaşın kızıştığı, can kaybının olduğu zaman ateşkes antlaşması, can kaybı olmadan iki tarafın isteğiyle barış antlaşması yapılır şeklindedir.

Sekizinci soru Tehcir denince aklınıza gelen ilk şey nedir? Sorusudur.

Beklenen cevaplar, Sevk ve İskân Kanunu; Ermenilerin belirli bir süre için Birinci Dünya Savaşı sırasında zararlı faaliyetlerini engellemek amacıyla ülke içinde bir başka bölgeye mesela Suriye'ye göç ettirilmesidir şeklindedir. Bu geçici bir yer değiştirmedir ve savaş sonrasında yerlerine geri döndürülecektir.

Tablo 15. Alanlara Göre 8. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

8. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	179	164	155	19	517
	%	34.6	31.7	30.0	3.7	100.0
Matematik-Fen	N	192	179	108	16	495
	%	38.8	36.2	21.8	3.2	100.0
Türkçe-Sosyal	N	89	39	57	3	188
	%	47.3	20.7	30.3	1.7	100.0
Toplam	N	460	382	320	38	1200
	%	38.3	31.8	26.7	3.2	100.0

Bu soru ile hedeflenen, bir devlet politikamız olan ve dış devletler tarafından Türkiye'ye zorla dayatılmaya çalışılan sözde Ermeni soykırımı ve meselesi hakkında öğrencilerin ne derece bilinçli ve duyarlı olduğunu tespit edebilmektir. Ancak tablodan da anlaşılacağı üzere öğrenciler bu konuda gereken bilgi ve hassasiyete sahip değildirler. Konu yanlış kavranmıştır ve eksiklikler fazladır. Genellikle başka olaylarla karıştırılmış ya da Suriye'nin o zamanlar Osmanlı Devleti toprağı olmadığı düşünülerek (bugünkü sınırlarımız şeklinde düşünülmüş) Ermeniler sürgün edilmiş gibi algılanılmıştır.

Verilen yanlış cevaplar, başka bir uyruğa sahip olan insanların aynı uyruktan olduğu ülkeye gönderilmesidir; Devleti başka bir toprağa göç ettirmektir; Değişim, taşınma. İki devletin kendi milletinden olan insanları değiş-tokuş etmesi. Çerkes sürgünü (1864). Herhangi bir kurumun ihtiyaçlarının halktan karşılanması. Ordunun ihtiyaçlarını halkın karşılaması. Muhacirlerin göç etmesi. Tehcir Kanununu T.B.M.M. çıkartmıştır. Mübadele. Türkiye ve Yunanistan'daki insanların yer değiştirmesi şeklindedir.

Dokuzuncu soru Atatürk Samsun'a çıktığında gerçekleştirmek istediği iki şey nedir? Sorusudur. Doğru cevap, Ulusal Bağımsızlık ve Ulusal Egemenlik olmalıdır.

Tablo 16. Alanlara Göre 9. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

9. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	99	246	144	28	517
	%	19.1	47.6	27.9	5.4	100.0
Matematik-Fen	N	84	242	156	13	495
	%	17.0	48.9	31.5	2.6	100.0
Türkçe-Sosyal	N	60	112	12	4	188
	%	31.9	59.6	6.4	2.1	100.0
Toplam	N	243	600	312	45	1200
	%	20.2	50.0	26.0	3.8	100.0

Bu soruda büyük ölçüde eksiklik vardır. Öğrenciler daha ziyade ulusal bağımsızlık cevabını vermişlerdir. Oysaki ulusal bağımsızlık kadar ulusal egemenlik mücadelesi de verilmiştir. Hata Millî Mücadelenin ilk yıllarında açılan mecliste, daha o zamandan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" yazısı yer almaktadır. Türk milleti ulusal bağımsızlık mücadelesini ne derecede verdiyse ulusal egemenlik mücadelesini de o derece vermiştir. Yanlış verilen cevaplar, Muasır medeniyetler seviyesine çıkmak, halkı bilgilendirmek, İstanbul hükümetinin yanlış politikalarını durdurmak, Samsun'un durumu hakkında rapor yazmak, Samsun'daki çeteleri dağıtmak şeklindedir.

Onuncu soru Misak-ı Milli kararları nerede alınmıştır? Şeklindedir.

Cevap, son Osmanlı Mebuslar Meclisi'nde olmalıdır.

Tablo 17. Alanlara Göre 10. Sorunun Kay-Kare Testi Sonucu

10. soru		Tamamen Yanlış/Boş	Kısmen Doğru	Çoğu Doğru	Tamamen Doğru	Toplam
Türkçe-Matematik	N	362	16	2	137	517
	%	70.0	3.1	.4	26.5	100.0
Matematik-Fen	N	362	8	4	121	495
	%	73.1	1.6	.8	24.4	100.0
Türkçe-Sosyal	N	163	0	0	25	188
	%	86.7	0	0	13.3	100.0
Toplam	N	887	24	6	283	1200
	%	73.9	2.0	.5	23.6	100.0

Öğrenciler bu soruda tablodan da anlaşılacağı üzere çok yanlış yapmışlardır. Cevaplardan anlaşılacağı üzere bugünkü sınırlarımızın aşağı yukarı Misak-ı Millî 'de yer aldığı şekliyle olmasından dolayı öğrenci bunu Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti'yle bağdaştırmıştır. Verilen yanlış cevaplar T.B.M.M'nde, Sivas Kongresi'nde, Amasya Genelgesi'nde, Erzurum Kongresi'nde, Amasya Görüşmelerinde, Temsil Kurulunda, Lozan'da şeklindedir. İstanbul yazarlar, kısmen doğru, İstanbul'daki mecliste yazarlar çoğu doğru kabul edilmiştir.

Üçüncü soruda ise Çanakkale Cephesi hangi savaşın cephesidir? Şeklindedir. Bu sorunun yanıtı I. Dünya Savaşı olmalıdır. Bu sorunun yanıtı ya tamamen doğru ya da tamamen yanlış olduğu için frekans ve yüzde dağılımı yapılmıştır. Bu sonuç aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 18. Alana Göre 3. Sorunun Dağılımı

3. soru		Türkçe-Matematik	Matematik-Fen	Türkçe-Sosyal	Toplam
Tamamen Yanlış	N	119	124	62	305
	%	39.0	40.7	20.3	100
Tamamen Doğru	N	398	371	126	895
	%	44.5	41.5	14.1	100
Total	N	517	495	188	1200
	%	43.1	44.2	15.7	100

Yanlış verilen cevaplar Kurtuluş Savaşı, Batı cephesi, Çanakkale Savaşları, Sakarya Meydan Muharebesi, Türklerle Ruslar arasında yapılan savaş şeklindedir. Bunların içinde büyük çoğunluk Millî Mücadele olarak belirtmiştir. Bu yanılgıda en büyük neden M. Kemal Atatürk'ün yer aldığı her savaşın öğrenciler de Millî Mücadele olarak algılanmasıdır. Osmanlı Devleti ile bağ kurulamamaktadır. Oysaki bu konu hem 8. sınıf hem de 11. sınıfta I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti konusunda işlenmekte ve cepheler ayrı ayrı gösterilmektedir. Aynı şekilde Atatürk'ün hayatı, gittiği okullar, savaştığı cepheler, Osmanlı Devleti'nin kendisini hangi görevlerle görevlendirdiği, 31 Mart olayında Hareket Ordusu'ndaki faaliyetleri anlatılırken, Osmanlı Devleti'nin bir askeri olduğu çeşitli defalar dile getirilmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi konularının öğreniminde düşmüş oldukları yanılgıları ve eksiklikleri tespit ederek bunların nedenlerini ortaya koyup, çözüm önerilerinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmada, öğrencilerin en basit ve temel olayları dahi bilemedikleri ya da bilgi eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguları değerlendirecek olursak, şunları söyleyebiliriz:

İllere göre öğrencilerin konuları yanlış ya da eksik anlamalarında anlamlı bir farklılık vardır. Amasya ili öğrencilerinin konuları yanlış ya da eksik anlaması Samsun ilindeki öğrencilere göre daha fazladır. Ancak öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde yanlışlıkların ya da eksikliklerinin hemen hemen aynı olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farkın görülmemesi ve sonuçların birbirlerine oldukça yakın olması öğretim tekniklerinde bir takım eksikliklerin olduğunu ya da Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretiminde bazı yanlışların yapıldığını göstermektedir⁸.

Okul türüne göre yapılan değerlendirmelerde konuları en az yanlış ya da eksik anlama Sosyal Bilimler Lisesinde görülmüştür. Bu beklenen bir durumdur. Çünkü bu liseler sözel ağırlıklı liselerdir ve öğrencilerinin de sözel zekâda olması beklenir. Fakat bu liselerin ardından konuları en az yanlış ya da eksik anlayan lisenin Fen Lisesi olması ve konuları en fazla yanlış ya da eksik anlamının Genel Liselerde görülmesi dikkat çekicidir. Çünkü Fen Liseleri genel olarak Matematik-Fen ağırlıklı liselerdir. Öğrenciler sınav sistemi ile elenerek bir takım okullara yerleştirildiğinden hiçbir yeri kazanamayan öğrenciler genel liselere ve meslek liselerine kaymaktadırlar. Bu da bu liselerdeki başarıyı düşürmektedir. Zaten istatistiksel sonuçlara bakıldığında genel liseler ile meslek liseleri arasında büyük bir fark görülmemiştir.

Seçilen alana göre konuları yanlış ya da eksik anlama değerlendirildiğinde bunun en fazla Türkçe-Sosyal alanda olması dikkat çekicidir. Çünkü bu bölümü seçen öğrencilerin sözel zekâyâ sahip olan öğrenciler olması beklenir. Buna karşılık konuları yanlış ya da eksik anlama Türkçe-Matematik ve Matematik-Fen alanlarında bu alana göre daha azdır. Bu durumun nedeni başarılı öğrencilerin genellikle fen alanlarını seçmelerinden kaynaklanmış olabilir.

⁸ A. Mumcu, "Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Yapılan Yanlışlar", **I. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Semineri 11-13 Mayıs 1985**, Samsun s. 45-54

Alanlara göre öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde genel olarak eksikliklerin olduğu, ancak bazı konuları özellikle başka olaylarla karıştırarak yanlış kavradıkları tespit edilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğrencileri derslerde daha aktif kılacak öğrenme etkinlikleri ve aktiviteleri yapılabilir. Birkaç hafta öncesinden konular çeşitli öğrencilere ödev olarak verilip, yeri geldikçe ilgili öğrencilerden hazırladıkları konularla ilgili bilgi vermesi istenebilir.
2. Öğrencilere çeşitli ödevler verilerek, bunlarla ilgili kurgulama yapmaları ya da senaryo yazmaları istenebilir.
3. Ders anlatılırken konuların güncelleştirilmesi, günümüz olaylarıyla bağlantı kurularak, öğrencilerin fikir ve yorumlarının alınması, öğrencinin derse olan ilgisini daha da artırabilir. Böylece öğrenci, gerek içeride gerekse dışarıda olan gelişmeleri yakından takip ederek, Türk İnkılâbının bu olaylarla olan farklı yönlerini ya da benzerliklerini düşünüp fikir yürüterek konuları daha iyi yerine oturabilir. Örneğin günümüzde *Arap Baharı* olarak adlandırılan olaylar bir ihtilâl midir? İsyan mıdır? Türk İnkılâbıyla olan benzerlikleri var mıdır? Farklı yönleri nelerdir? Şeklindeki sorularla öğrencilerde hem güncel olaylara olan ilgi artırılıp hem de Türk İnkılâp Tarihi daha ilgi çekici duruma getirilebilir.
4. Ders anlatılırken öğrencilerin konuları daha iyi kavramaları, ezbere gitmeden mantıklı bir şekilde akılda tutabilmeleri için öncelikle konularla ilgili kavramlar açıklanmalıdır. Kavram yanlışlarının olması öğrencilerin olayları dolayısıyla da konuyu yanlış anlamalarına neden olacaktır. Bu nedenle derse başlarken en azından inkılâp, ihtilâl, isyan, ıslahat (reform), hükümet darbesi, mutlakiyet, meşrutiyet, teokrasi, oligarşi, cumhuriyet, demokrasi, anayasa gibi kavramlar örneklerle açıklanmalıdır.
5. “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” dersinde temel ağırlık *tarih*’tedir. İnkılâbın oluşumunu ve gelişimini bilmek için esaslı bir tarih bilgisine ihtiyaç vardır. Bu sağlam temel üzerinde inkılâp ilkeleri geniş bir bakış açısından tartışılıp değerlendirilebilir. Dersin anlatılması ve anlaşılmasında yapılan yanlışların bir bölümü ilk ve orta öğretimden kaynaklanmaktadır⁹. Bu öğretim kademelerinde yanlış veya eksik olarak verilen bilgiler çeşitli yanlışların oluşmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmada öğrencilerin Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bir bağlantı kuramadığı, Cumhuriyeti kuranların sonuçta Osmanlı’nın askerleri, bürokratları, aydınları olduğu gerçeğini göremedikleri anlaşılmaktadır. Atatürk’ü gördükleri her yeri Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetiyle bağdaştırdıkları görülmektedir. Çanakkale Cephesi’nin hangi savaşın bir cephesi olduğu sorusuna verilen Millî Mücadele ve bugünkü Türkiye Cumhuriyeti’nin büyük ölçüde sınırlarını belirleyen Misak-ı Milli’nin T.B.M.M.’de kabul edildiği yanıtları buna en güzel örnektir. Mustafa Kemal, İsmet İnönü, Fevzi Çakmak, Kazım Karabekir, Rauf Bey, Refet Bey vb... Osmanlı’nın önemli asker, devlet ve siyaset adamları oldukları öğrencilere çok uzak görünmektedir. Sanki bu kişiler Millî Mücadele esnasında ortaya çıkmışlardır ve Osmanlıya çok uzaktırlar. Maalesef öğrencilerde böyle bir kanı gelişmiştir. Bu nedenle Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerini, yapılan inkılâpların mantığını kavrayabilmek için Trablusgarp Savaşı veya 1919’dan başlatmak yerine 1800’lerin başı veya Tanzimat Fermanı’ndan başlatmak yerinde olacaktır. Böylece öğrenci yapılan inkılâpların durup dururken yapılmadığını her birinin bir mantığı ve çağın gerekleri olduğunu, bunların bazılarının Osmanlı Devleti’nde de düşünüldüğünü (alfabede, eğitimde, kılık kıyafette yenilik vb...) ancak çeşitli nedenlerle bazılarının gerçekleştirilemediğini görecektir. Ayrıca Lozan Antlaşması’nda masaya yatırılan çoğu problemin Osmanlı Devleti’nden devralındığını ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Osmanlı

⁹ A. Mumcu, agm, s. 47

Devleti'nin borçlarının büyük bir bölümünü üstlenip ödediğini görecektir. Böylece Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti'nin bir birinden çok kopuk devletler olmadığını, Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı mirası üzerine kurulmuş, halkı, devlet geleneği, dili ve kültürü bir ancak farklı bir devlet olduğunu ve inkılâpların yapılma mantığını ve gereklerini çok daha iyi anlayacaktır. Bundan dolayı Osmanlı Devleti'nin son dönemleri alt yapı olarak mutlaka anlatılmalıdır.

6. Atatürk'ün işaret ettiği gibi akli ve bilimi ilke edinip, teknoloji çağında yetişen genç nesillere dersi anlatırken onların ilgisini daha fazla çekmek amacıyla ders, yardımcı materyaller ve teknoloji araçları kullanılarak desteklenmeli, ders kitabı dışında öğrencinin ilgi ve merakını uyandıracak diğer öğretim materyalleri kullanılmalıdır.

7. Ders işlenirken öğrencileri daha aktif kılacak öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalıdır. Ama bu yöntemler konulara göre çeşitlilik gösterebilir. Özellikle öğrencilerde his ve heyecan uyandırmak amacı ile alan gezileri yapılabilir, beyin fırtınası ve drama yöntemleri kullanılıp, konu ile ilgili tarihsel romanların okunması tavsiye ve teşvik edilebilir.

8. İlköğretimden başlanmak üzere her öğretim kademesinde dersin içeriği, öğretim yöntemi ve öğretim materyalleri öğrencilerin pedagojik durumları göz önünde bulundurularak düzenlenmeli ve daha temelden kavram yanlışlarına ve yanlış anlamalara sebebiyet vermeyecek düzenlemelerde bulunulmalıdır¹⁰.

9. Recep Peker, *Türk İnkılâbı, tek tek vakaların ardı ardına sıralanmasından ibaret değil, bir birini hızla kovalayan, tamamlayan ve biri öbürünü sağlamaştıran şuurun, aklın, mantığın ve yurt ihtiyaçlarının icap ettirdiği bir değişme ve tatbikat zinciridir. Böylece Türk İnkılâbı yüksek şuurun sevk ve idare ettiği bir bütünlük arz eder*¹¹ (Peker 1984) der. Unutulmamalıdır ki bu derste anlatılanlar, hem devletin kuruluş felsefesini, hem Türk toplumundaki gelişme ve değişimleri hem de devletin iç ve dış politikasının temellerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla öğrencilere, Türk İnkılâbını anlatırken tek tek olayları ardı ardına anlatmak yerine olayların arasındaki ilişkileri, Osmanlı Devleti'nden hangi problemleri devraldığımızı, Türk toplum yapısını, neden bazı inkılâpların hemen bazılarının sonradan gerçekleştirildiğini, o günün şartlarını vererek bir mantık çerçevesinde anlatıp, günümüzle de bağlantı kuracak olursak öğrenciler dersi ve konuları daha zevkle, merakla ve severek dinleyip, çalışacaklardır. Bugün bir devlet politikamız olan Ermeni meselesi, yapılan ankette öğrencilerin ilgili soruya verdikleri yanıtlardan da anlaşılacağı üzere yeterince anlatılıp kavratılamamıştır. Oysaki Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi ilk, orta ve yüksek öğretimde uzun yıllar verilmektedir.

10. Konular anlatılırken o günün şartları, temel problemler, dünyadaki gelişmeler, toplumun yapısı iyi bir şekilde öğrenciye verilerek, öğrencinin olayları ve gelişmeleri günümüz bakış açısıyla değil o günün şartlarını göz önünde tutarak kavraması sağlanmalıdır.

11. Öğrenciye verilen bilginin daha kalıcı olması için onların ilgisini çekmek çok önemlidir. Bu amaçla konular anlatılırken olayla ilgili çeşitli menkıbeler, türküler, kahramanlık yapmış kişiler ve yaptıkları, insanların o zor şartlarda nasıl mücadele ettikleri hatta kendi yaşıtındaki çocukların çektiği güçlükler ve yaptıkları anlatılabilir. Ama bütün bunlar yapılırken öğrencilerin hayal gücü ve yaptıkları kurgulamaların bilimselliğin önüne geçmemesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde öğrencilerin zihninde bu hayal ürünü şeyler gerçek ve doğruymuş gibi kalabilir. Burada çok dikkatli olunmalıdır. Anekdote her zaman tarih değildir. Öğrenci anekdotla "tarih"i karıştırabilir. Kendisine sorulduğunda "tarih" yerine o anekdotu anlatabilir. Kaldı ki anekdotların doğruluğu da çoğu kere şüphelidir (Akbulut 2005)¹².

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız, M. S. Yılmaz, **İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Programı İçeriğinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004

¹¹ R. Peker, **İnkılâp Dersleri**, İstanbul 1984, s.19

¹² D. A. Akbulut, "Atatürk İlke ve İnkılâp Tarihi Dersi Hakkında", **İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**,

12. Yine öğrencinin ilgisini çekmek amacıyla yerel tarihe yer verilebilir. Millî Mücadele’de buldukları çevrenin rolü ve buradaki yansımaları anlatılabilir. Bu konuda hem Amasya hem de Samsun illeri oldukça etkili. Ancak yerel tarih, millî tarihin önüne geçmemelidir. Amasya’da Millî Mücadele yerine Milli Mücadele’de Amasya kavramını kullanmak daha doğru olacaktır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki zorlamayla, çeşitli klişelerle ve belli kalıplarla sıkıştırılmış her öğrenim basamağında aynı tekrarlamaların yapıldığı bir müfredatla bu dersin öğrenciye benimsetilmesi çok zordur. Öyle olunca öğrenci bu dersi benimseyip sahiplenememektedir. Bu dersi ancak sevdirek öğrencilerimize benimsetebiliriz. Öğrenci sevdiği bir dersi benimseyebilir. Eğer bunu gerçekleştirebilirsek, o zaman cumhuriyetin temel değerlerini ve inkılabları da öğrenciye büyük ölçüde benimsetmiş demektir. Bunun için öğrencilerin beklentilerini karşılayan, tartışmaya açık, dinamik ve bilimsel araştırmanın ağırlıklı olduğu bir ders sunmamız gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT D. Ali, “Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Dersi Hakkında”, **İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Hazl: Mehmet Saray, Hüseyin Tosun, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, 2005
- BOZKURT Gülnihal, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi’nde Yöntem Arayışları**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Seminer, Editör: Bahaeddin Yediyıldız, Temuçin Faik Ertan, Kutay Üstün, Ankara 2004
- ERDAŞ Sadık, *Atatürk’ten Günümüze “Türk İnkılap Tarihi” Derslerine Genel Bir Bakış, Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi (10–11 Kasım 2005) Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2006
- MUMCU Ahmet, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin Öğretiminde Yapılan Yanlışlar”, **I. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Semineri 11-13 Mayıs 1985**, Samsun
- PEKER Recep, **İnkılap Dersleri**, İstanbul 1984,
- TEKELİ İlhan, **Tarih Bilinci ve Gençlik**, İstanbul 1998, Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- YILMAZ Mehmet Serhat, **İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı İçeriğinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004

Hazl: Mehmet Saray, Hüseyin Tosun, Ankara: AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, 2005, s.20¹² Ayrıntılı bilgi için bakınız, M. S. Yılmaz, **İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı İçeriğinin Değerlendirilmesi (Alan Araştırması)**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004